

PROTOKOL O MĚŘENÍ

Název úlohy

GENERÁTOR S IO555

Číslo úlohy

101-3R

Zadání

1. Pomocí IO555 navrhnete generátor obdélníkového napětí s těmito parametry:
 $f = 5 \text{ kHz}$, DCL (střída) = 60 %, $U_{MIN_{ustalena}} = 0 \text{ V}$, $U_{MAX_{ustalena}} = 6 \text{ V}$
2. Jmenovité hodnoty použitých součástek změřte a vypočítejte absolutní a procentní chyby měření.
3. Generátor sestavte pomocí přípravku a změřte tyto parametry výstupního napětí:
periodu, frekvenci (pomocí $4\frac{1}{2} \text{ DMM}$), dobu úrovně H a dobu úrovně L, DCL, střidu, dobu naběžné hrany, dobu sestupné hrany, maximální a minimální ustálenou hodnotu, celkový rozkmit, překmit úrovně H, střední hodnotu, efektivní hodnotu
4. Změřte dobu nabíjení a vybíjení kondenzátoru, minimální a maximální hodnotu napětí na časovacím kondenzátoru.
5. Na PC zakreslete časový průběh výstupního napětí generátoru, napětí na časovacím kondenzátoru.

Poř. č.	PŘÍJMENÍ a Jméno			Třída	Skupina	Školní rok	
26	VYKYDAL Jan			3A	3	2013/2014	
Datum měření		Datum odevzdání	Počet listů	Klasifikace			
17.3.		24.3.	8	příprava	měření	protokol	obhajoba

Protokol o měření obsahuje:

Teoretický úvod

Schéma

Tabulka použitých přístrojů

Postup měření

Tabulky naměřených a vypočtených hodnot

Vzor výpočtu

Grafy

Závěr

1 Teoretický úvod

IO555 je masově vyráběný integrovaný obvod navržený v roce 1970 švýcarským inženýrem Hansem R. Camenzindem, který se nejčastěji používá jako generátor nebo časovač. Na trh byl přiveden americkou firmou Signetics.

1.1 Vnitřní zapojení

Uvnitř obvodu je pět rezistorů o hodnotě $5\text{ k}\Omega$, dva komparátory, klopný obvod RS, Invertor a bipolární tranzistor NPN a rezistor omezuující proud do báze tohoto tranzistoru.

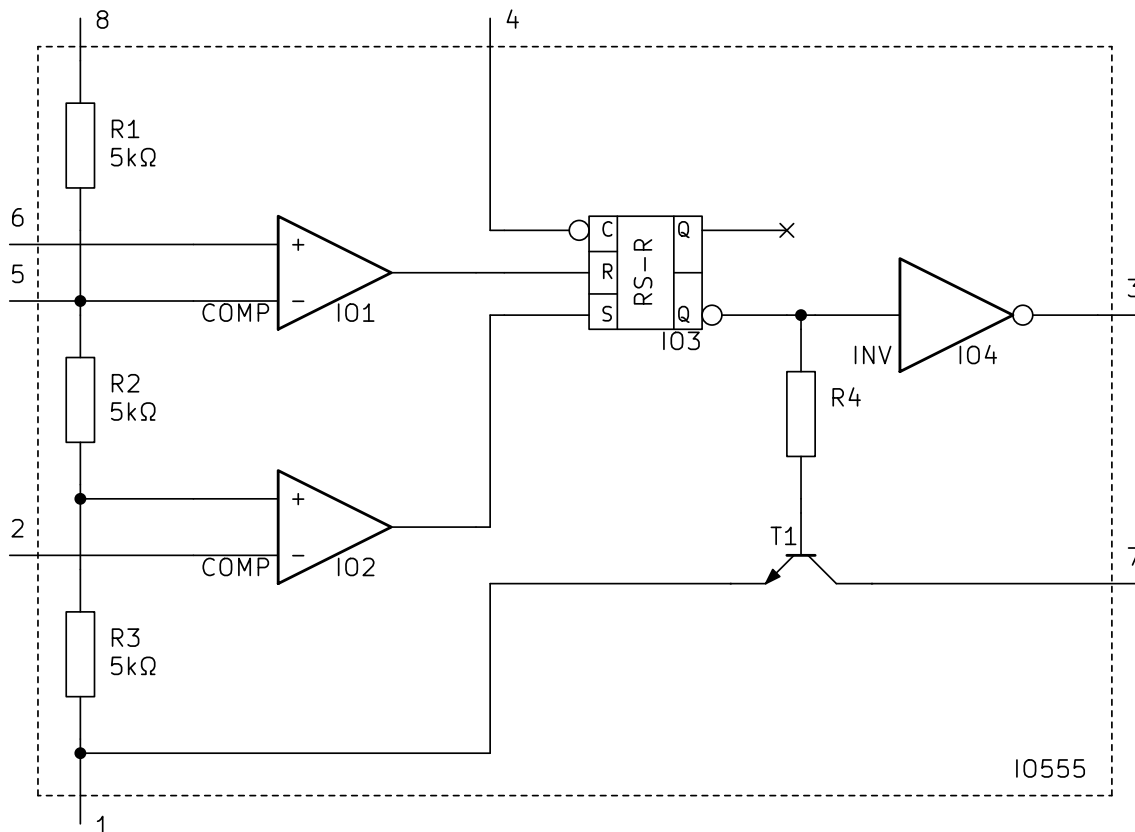

Schéma č. 1: Vnitřní zapojení IO555

1.2 Princím činnosti IO555

Obvod ke své funkci vyžaduje napětí mezi piny 8 a 3 a to v rozmezí $4,5 - 16\text{ V}$ pokud se jedná o typ NE555, SA555, SE555C, typ SE555 pracuje s napětím v rozsahu $4,5 - 18\text{ V}$. Protože je napětí přivedeno na dělič, který se skládá z pěti totožných rezistorů, tak se zídělí na tři tožné úbytky. Mezi piny 8 a 1 je napětí rovno $\frac{3}{3}U_{CC}$, mezi piny 5 a 1 je rovno $\frac{2}{3}U_{CC}$ a mezi neinvertujícím vstupem komparátoru IO2 a pinem 1 je rovno $\frac{1}{3}U_{CC}$. Bistabilní klopný obvod RS vyhodnocuje výstupy komparátorů, pokud není na pinu 4 úroveň L, která by bistabilní klopný obvod RS držela v resetu. Podmínky pro výstupy komparátorů v úrovních H:

Pro komparátor IO1:

$$\begin{aligned} U_{P6} - \frac{2}{3} \cdot U_{CC} &> 0 \\ U_{P6} &> \frac{2}{3} \cdot U_{CC} \end{aligned} \quad (1)$$

kde:

U_{CC} ..... napětí mezi piny 8 a 1

U_{P6} ..... napětí mezi piny 6 a 1

Pro komparátor IO2:

$$\frac{1}{3} \cdot U_{CC} - U_{P2} > 0$$

$$U_{P2} < \frac{1}{3} \cdot U_{CC} \quad (2)$$

kde:

U_{CC} ..... napětí mezi piny 8 a 1

U_{P2} ..... napětí mezi piny 2 a 1

Pokud bude výstup komparátoru IO1 v úrovni H, tak se otevře tranzistor T_1 a na pinu 3 bude úroveň L. Pokud bude výstup komparátoru IO2 v úrovni H, tak se tranzistor T_1 zavře a na pinu 3 bude úroveň H.

2 Schéma

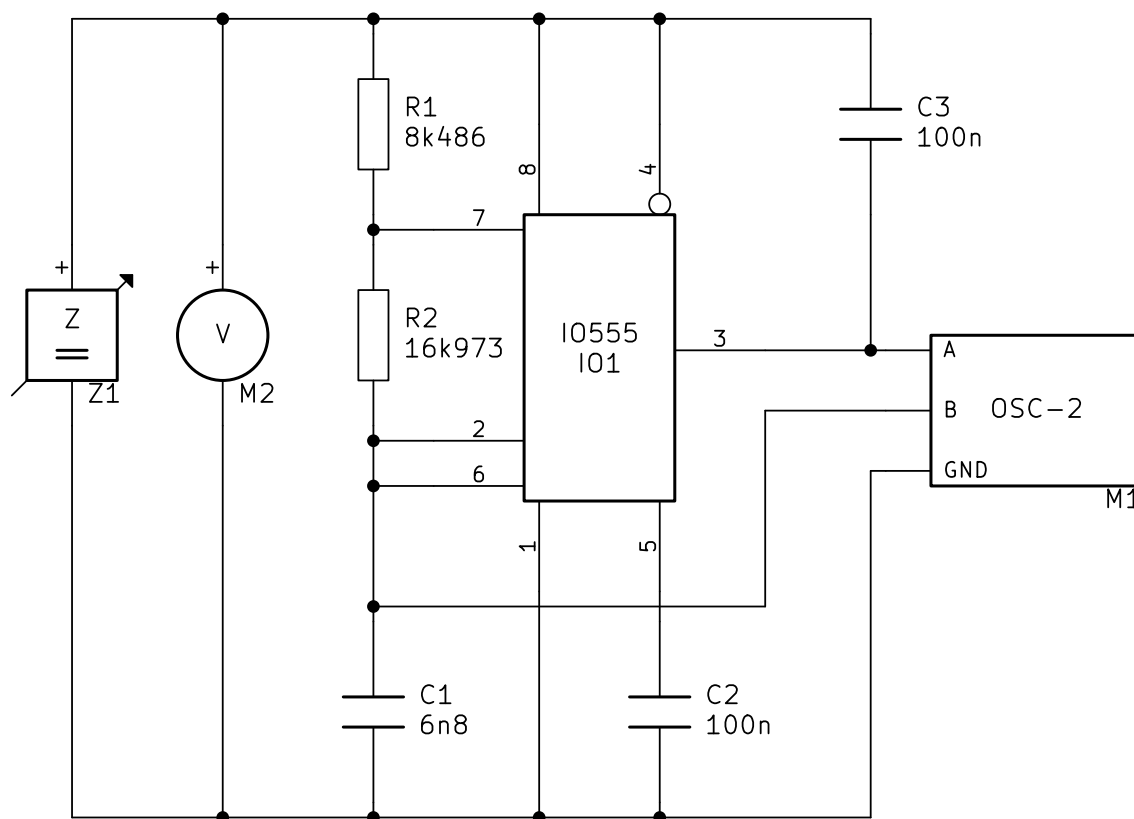

Schéma č. 2: Zapojení měřicího obvodu

3 Tabulka použitých přístrojů

Označení v zapojení	Přístroj	Typ	Evidenční číslo	Poznámka
$M1$	osciloskop	HP 54600A	0162	—
$M2$	DMM	MASTECH MY-64	0654	—
—	měřič RLC	RLCG BM 959	0143	—
—	čítač	U2000	0179	—
$Z1$	zdroj s.s napětí	TESLA BK-127	0138	—
$R1$	odporová dekáda	—	0025	—
$R2$	odporová dekáda	—	0929	—

Tabulka č. 1: Tabulka použitých přístrojů

4 Postup měření

4.1 Měření rezistorů R_1 a R_2

- Zapneme DMM a nastavíme vhodný rozsah.
- Vezmeme rezistor R_1 a vložíme jej do svorek DMM, dáváme pozor, abychom se nedotýkali přírodních vodičů rezistoru, čímž bychom zkreslovali výsledky měření.
- Poznameníme si naměřenou hodnotu.
- Celý proces zopakujeme i pro rezistor R_2 .

4.2 Měření kapacity kondenzátoru C_1

- Zapneme měřicí přístroj RLCG BM 959 a nastavíme měřič na měření kapacity.
- Pomocí krokodýlků (chcete-li krokosvorek) propojíme kondenzátor s měřicím přístrojem.
- Chvilku počkáme než tento krásný muzejní kousek zobrazí korektní výsledek.
- Poznameníme si naměřenou hodnotu.
- Vypneme měřicí přístroj RLCG BM 959.

4.3 Měření periody

- Zapneme zdroj Z_1 a pomocí voltmetru V_1 nastavíme zadané napětí.
- Zapneme osciloskop a vhodně jej nastavíme.
- Připojíme osciloskop k pinu 3 a 1 IO555.
- Doladíme nastavení osciloskopu tak, aby perioda zabrala celou obrazovku a aby její krajní hodnoty byly v mřížce.
  - Spočítáme si všechny čtverečky v ose x které zabírá perioda a vynásobíme je časem který máme nastavený na jeden dílek.
  - Spočítáme si všechny čtverečky v ose x které zabírá část periody v úrovni H a vynásobíme je časem který máme nastavený na jeden dílek.

- Spočítáme si všechny čtverečky v ose x které zabírá část periody v úrovni L a vynásobíme je časem který máme nastavený na jeden dílek.

4.4 Měření dob hran

- Nastavíme si osu x (časovou osu) tak, abychom vyděli přechod z úrovně L na úroveň H.
- Posuneme si průběh tak aby byl zarovnaný s čtverečkovým rastrem.
- Spočítáme si čtverečky osi x , které jsou v prostoru nástupné hrany a vynásobíme je časem, který máme nastavený na jeden dílek.
- Vypočítanou hodnotu si poznačíme.
- Celý proces zopakujeme i pro sestupnou hranu.

4.5 Měření celkového rozkmitu (napětí špička špička)

- Na osciloskopu nastavíme mód auto a poté nastavíme měření U_{PP} (Peak to Peak - špička špička).
- Počkáme dokud osciloskop nezabrazí naměřenou hodnotu.
- Naměřenou hodnotu si zaznamenáme.

4.6 Měření efektivní hodnoty

- Na osciloskopu nastavíme mód auto a poté nastavíme měření U_{AVG} (Average - průměr).
- Počkáme dokud osciloskop nezabrazí naměřenou hodnotu.
- Naměřenou hodnotu si zaznamenáme.

4.7 Měření střední hodnoty

- Na osciloskopu nastavíme mód auto a poté nastavíme měření U_{RMS} (Root Mean Square).
- Počkáme dokud osciloskop nezabrazí naměřenou hodnotu.
- Naměřenou hodnotu si zaznamenáme.

4.8 Měření maximální a minimální ustálené hodnoty

- Na osciloskopu nastavíme mód auto.
- Počkáme dokud osciloskop nezabrazí průběh napětí.
- Z vykresleného průběhu zjistíme minimální a maximální ustálené napětí ($U_{MIN_{ustalena}}$, $U_{MAX_{ustalena}}$)
- Zaznamenáme si naměřené hodnoty.

4.9 Měření časovacího kondenzátoru

- Přepneme osciloskop na kanál B, který je připojen na pin 2 IO555.
- Nastavíme mód auto.
- Počkáme dokud osciloskop nevykreslí charakteristiku.
- Z vykreslené charakteristiky zjistíme minimální a maximální hodnotu napětí, a čas nabíjení a vybíjení kondenzátoru, přičemž postupujeme obdobně jako u měření obdélníkového výstupu na pinu 3.
- Naměření hodnoty si zaznamenáme.
- Vypneme osciloskop.

4.10 Měření frekvence

- Zapneme čítač a nastavíme si vhodný rozsah.
- Připojíme čítač k pinu 3 a 1 IO555.
- Chvilí počkáme a zaznačíme si naměřenou hodnotu.
- Vypneme čítač.
- Vypneme napájecí zdroj Z_1 .
- Ukončíme měření.

5 Tabulky naměřených a vypočítaných hodnot

součástka	naměřená hodnota	% chyba	Δ chyba
R_1	16,973 k Ω	0,859 %	145,784 Ω
R_2	8,486 k Ω	0,918 %	77,888 Ω
C_1	6,989 nF	0,175 %	11,989 nF

Tabulka č. 2: Tabulka změřených hodnot a chyb (součástky ze schématu č. 2)

veličina	naměřená hodnota
$U_{MIN_{ustalena}}$	0 V
$U_{MAX_{ustalena}}$	6 V
$U_{prekmit}$	4,6 V
U_{PP}	10,6 V
f	4,8151 kHz
T	200 μs
T_H	120 μs
T_L	80 μs
DCL	3 : 2

Tabulka č. 3: Tabulka ostatních naměřených hodnot (zapojení dle schématu č. 2)

6 Vzory výpočtů

Výpočet relativní procentuální chyby digitu:

$$\delta_{digit\%} = \frac{\pm digit}{MH} \cdot 100 = \frac{\pm 0,01}{16,973} \cdot 100 \doteq \underline{\underline{\pm 0,059 \%}}$$

Celková procentuální chyba:

$$\delta_{\%} = \pm \delta_{MH\%} \pm \delta_{digit\%} = \pm 0,8 \pm 0,059 \doteq \underline{\underline{\pm 0,859 \%}}$$

Celková absolutní chyba:

$$\Delta R = \frac{\delta_{\%}}{100} \cdot MH = \frac{0,859}{100} \cdot 16,973 = \underline{\underline{\pm 145,784 \Omega}}$$

Výpočet periody

$$T = \frac{1}{f} = \frac{1}{5 \cdot 10^3} = \underline{\underline{200 \mu s}}$$

Výpočet periody v úrovni H

$$T_H = \frac{3}{5} \cdot T = 200 \cdot \frac{3}{5} = \underline{\underline{120 \mu s}}$$

Výpočet periody v úrovni L

$$T_L = \frac{2}{5} \cdot T = 200 \cdot \frac{2}{5} = \underline{\underline{80 \mu s}}$$

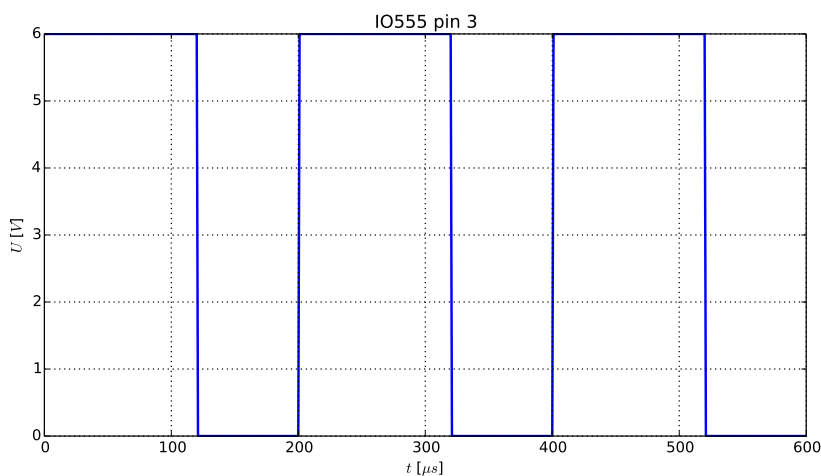
Výpočet rezistoru R_2

$$R_2 = \frac{T_L}{C \cdot \ln 2} = \frac{80 \cdot 10^{-6}}{6,8 \cdot 10^{-9} \cdot \ln 2} \doteq \underline{\underline{16,973 k\Omega}}$$

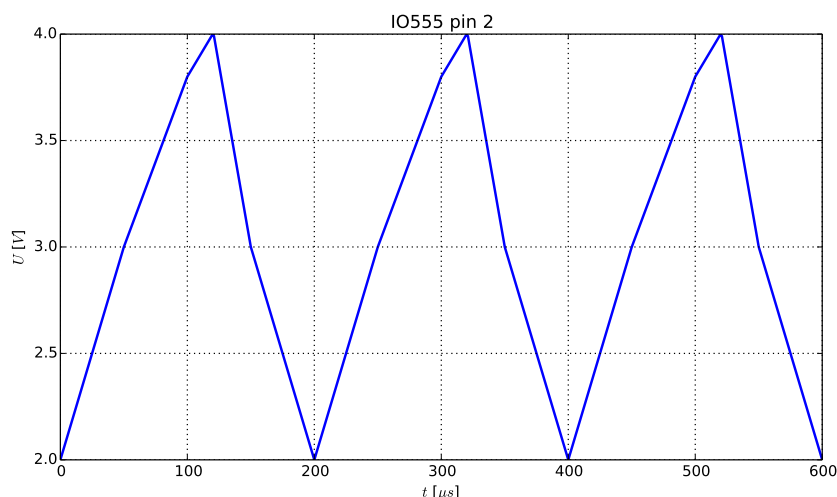
Výpočet rezistoru R_1

$$R_1 = \frac{T_H}{C \cdot \ln 2} - R_2 = \frac{120 \cdot 10^{-6}}{6,8 \cdot 10^{-9} \cdot \ln 2} - 16,973 \cdot 10^3 \doteq \underline{\underline{8,486 k\Omega}}$$

7 Grafy

Graf č. 1: Část průběhu napětí na pinu 3 IO555 zapojeného dle schématu č. 2

Graf č. 2: Část průběhu napětí na pinu 2 IO555 zapojeného dle schématu č. 2

8 Závěr

8.1 Chyby měřících přístrojů

Procentuální chyba použitých měřících přístrojů nepřekročila 1 % a tudíž by lze změřené hodnoty dali považovat za relativně správné.

8.2 Zhodnocení

1. Úspěšně jsem navrhnul generátor obdélníkových napětí s IO555, na jeho výstupu sice nejsou ideální obdélníky, ale to není mou chybou, to je důkazem že žijeme v nedokonalém světě, kde se věci pohybují skokově jen na mikroskopické úrovni.
2. Změřil jsem hodnoty použitých součástek a spočítal jejich procentuální a absolutní chyby. nejpřesněji měřil přístroj RLCG BM 959 s procentuální chybou rovnou 0,175 %.
3. Pomocí přípravku jsem sestavil generátor a změřil veličiny dle zadání. Výsledky jsou shrnuty v tabulce č. 2. Dobu sestupné hrany nebylo možné změřit, protože osciloskop ukazoval záporný čas, což je absurdní. Námežná hrana byla změřena na 4 μs .
4. Změřil jsem dobu nabíjení a vybíjení kondenzátoru a došel jsem k závětu že doba nabíjení je téměř totožná s úrovní H na pinu 3 a doba vybíjení je téměř identická z dobou úrovně L na pinu 3. Minimální hodnota napětí byla změřena na 2 V což odpovídá $\frac{1}{3}U_{CC}$ a maximální hodnota napětí byla se rovná 4 V což odpovídá $\frac{2}{3}U_{CC}$.
5. Na PC jsem vytvořil grafy napětových průběhů na pinu 2 a 3 IO555.